

Сюжетът на очерка „Бай Ганю журналист“ и проблемът за отношението между родно и чуждо

11.12.2020, 09:55 ч.

СЮЖЕТЪТ НА ОЧЕРКА „БАЙ ГАНЮ ЖУРНАЛИСТ“ ПРОБЛЕМЪТ ЗА ОТНОШЕНИЕТО МЕЖДУ РОДНО И ЧУЖДО

Основната тема на книгата „Бай Ганю – невероятни разкази за един съвременен българин“ е **трудният път** на младата българска нация към **модерността**. А този път е труден, защото някои хора възприемат основните принципи, върху които се гради модерното общество – законите, институциите, политическите партии, свободното слово и независимия печат – посвоему, по байганьовски. Или както самият Алеко Константинов казва във финала на книгата – **„ТВОЯТ ДУХ лети и обръща целия обществен строй и дава своя отпечатък и на политика, и на партии, и на печат.“** С други думи, българската национална държава се изгражда не откъм **лицето** на модерността, а откъм нейното **опако**.

Тази основна тема на книгата по необходимост е свързана с проблема, за който говорим – отношението между родно и чуждо. Защото изграждането на едно модерно общество не може да стане от само себе си. Младата българска нация се нуждае от **учители**, от **примери** за следване, от **общуване** с по-развитите и по-напредналите. И точно тук се появява проблемът – това общуване с чуждото в един момент се оказва затормозено от опита на Бай Ганю да го възприеме откъм опаката страна.

При общуването както между хората, така и между народите, съществуват два възможни модела. При единия ти трябва да докажеш сам на себе си, а едновременно с това и на другите, че си достоен и силен, че заслужаваш да заемеш **равноправно** място сред тях. Според втория модел ти осъзнаваш, че все още има още какво да **научиш** и затова търсиш подходящия учител. Но за разлика от живота на обикновения човек, при когото в определен момент може да се приложи само едната от тези две стратегии, в живота на народите нещата стоят малко по-различно. В рамките на едно и също общество може да има хора, които искрено да искат да възприемат примера на **по-развитите**. Но може да има и такива, за които **собственият интерес** е на първо място, а другите са или **жертва** за използване, или коварни **противници**, които трябва да надхитрим, за да постигнем егоистичните си цели. И между тези две групи от обществото обикновено избухва сериозен конфликт.

Сюжетът на очерка „Бай Ганю журналист“ ни дава много добър пример за такъв конфликт. Основната тема на изображението в него е ролята на **свободния печат** за изграждане на убежденията, нагласите и чувствата на обществото и на всеки негов член поотделно. След като в предишните два очерка авторът ни е показал как Бай Ганю разбира политиката, партиите и изборите, тук иска да ни демонстрира как си служи и с това, което наричаме „четвърта власт“ – свободното слово и независимия печат. Но тъй като пред младата българска нация стоят много, и то изключително важни задачи за решаване, голяма част от които зависят от външни сили,

въпросът за отношението между родното и чуждото застава в центъра на сюжета.

А тези сили също не са нещо единно – в контактите си с външния свят България трябва да се съобразява с много сложна и заплетена ситуация, в която се сблъскват различни интереси.

Въпреки това обаче можем да ги обобщим в три главни направления, които отчетливо присъстват в сюжета на очерка. И това са: бившата поробителка **Турция** (по-точно в очерка става дума не толкова за самата Турция, колкото за „турското време“), освободителката **Русия и Западна Европа**.

Както знаем, по онова време отношенията с **Русия** са извънредно сложни. От една страна са чисто политическите противопоставяния срещу агресивната руска имперска политика, което е нужно за утвърждаване на независимостта на България на европейската карта. От друга страна обаче, Русия, както и всичко руско, се ползват с безрезервната любов и преклонение на народа – факт, който ясно личи от първите две предложения за отваряне на доходно предприятие – руски трактир и руски квас. Както самите Гочоолу и Дочоолу казват, не е важно съдържанието – заведението или питието – а съзнанието, че става дума за нещо **руско**. Дори самото споменаване името на освободителката е в състояние да събуди интереса на публиката. Но той като в България успехът винаги минава през участието в политиката, Бай Ганьо съвсем естествено си задава въпроса – дали си струва да се обвързва с „Матушката“. Той осъзнава, че не е в положението на „френците“, които могат да извлекат изгода от желанието на Русия да се утвърди на европейската сцена. Затова и о-хвърля предложението на Гочоолу и Дочоолу.

Отношенията към **Западна Европа** също са разнопосочни. От една страна, оттам идва новата **модерна култура**, която просветените разказвачи биха искали да видят и у нас. И ненапразно очеркът започва и завършва с демонстрация на тази култура – компанията седи на чаша вино (с написани на латиница етикети на бутилките) и слуша европейска музика. При това тя не е само немска – още първото изречение казва, че звучи „румънската „Дойна“. Общуването чрез културата и изкуството прави всички народи равноправни и точно в това се състои смисълът на модерния начин на живот. За него не е важно дали производението се казва „Дойна“ или „Танхойзер“. Важно е само дали е хубаво и завладяващо.

Съвсем друга е позицията на Бай Ганьо и компания. За тях Западна Европа е коварен и непредвидим **враг**, който трябва да бъде **надхитрен**. Когато се обсъжда програмата на вестника, става дума, че ще се действа според обстоятелствата. За Русия ще се пише или като за освободителка, или като за завоевателка. Както изискват ситуацията и келепирът. Същото е и по отношение на Западна Европа. Бай Ганьо е готов да продаде дори националния ни интерес („**За Македония „ще се поумълчаваме; знайш не иде никак си, времето не помага. Австрия кое туй-онуй, тройствен съюз – хич не уйдисва..“**“) само и само да се покаже верен съюзник. Който обаче при първия признак, че са им се „**разклатили краката**“, е готов да им ритне „**едно текме**“.

Парадоксална обаче е представата за „**турското време**“. Най-неочаквано то получава **положителна** оценка и от двете страни – и от разказвачите, и от Бай-Ганьовата компания. Когато разказвачът коментира душевното състояние на Гочоолу и Дочоолу, той казва буквално следното: „**У тях все се съхраняваха възпоминания от друго време и от турско време, когато печатното слово все пак мътеше водата им, но не изригваше тая лава от адски хули и проклетия.**“ Най-неочаквано се оказва, че „**турското време**“ освен с представите за робство се свързва и с всенародния подем, с великите идеали, с борбата за свобода и народни правдини. Докато „**българското време**“ на политически боричкания и противопоставяне се възприема като

неизмеримо по-лошо – „всичките тези явления са покрили с такъв дебел слой техните по-чисти чувства, щото е нужно една цяла, не по-малко дълголетна и нова в същността си епоха да разкопава този слой от мерзости, додето изпъкнат като остатъци от минало величие тия заровени чисти чувства.“

Копнеж по „турското време“ изразява и Данко Харсъзина – майсторът на псувните и сопата. За него върховният авторитет е силата, а няма по-красноречив символ за нея от един отговорен редактор, носещ знаковото име „Саръ-Чизмелй Мемедая“. Политическият башибозук мечтае за своя събрат от турско време и копнее да стане негов наследник.

Така различните представи за отношенията между Европа и Отечеството оформят един трудно разрешим конфликт.

[@bgmateriali.com](http://bgmateriali.com)